

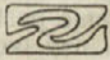

Upravništvo

Kočevje štev. 58.

Uredništvo:

Kočevje štev. 18.

Radikal

Gospodarski, politični in kulturni organ.

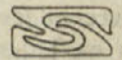
Izhaja vsako drugo soboto zjutraj.

Naročnina:

za celo leto Din. 24,
sicer sorazmerno.

Inserate:

cela stran, 800 Din.,
sicer dogovorno.

S tem stopamo v tretji letnik. Vse, katerim je ležeče na složnem delovanju in vzajemnem medsebojnem podpiranju vseh slojev in poklicev za napredek celote, zlasti v gospodarskem oziru, tako cele države kot naše Slovenije, vse, katerim ugajajo objektivna poročila o vseh svet in naše interese gibajočih pojavih in njih vzrokih, vse te vabimo s tem v naš krog na sodelovanje, aboniranje in inseriranje v našem listu.

Uprava „Radikal“.

Kaj nam treba?

Kočevje, 11. januarja 1923.

Pred vsem dobre in pravične uprave. Pa tudi smotrene stabilizirane in samo sebi zveste. V ta namen je nujno potrebno, da se postavi gospodarski in upravni državni program in zagotovi njegova smotrena, konsekventna izpeljava. Torej ne samo, kaj bi bilo potrebno in kako naj se izpelje, ampak tudi kako naj se pokrijejo tozadevni stroški. In kot so vsi državljani pod zakonom in kraljem enaki, tako naj bodo enaki tudi pri razdeljevanju državnih dobrin in bremen. V zvezi z gospodarskim državnim programom potrebujemo torej tudi enoten davčni zakon, ki zagamčuje enakomerno in pravično razdelitev bremen na vse državljane.

Ključ k izpeljavi tega načrta nudijo najvišja državna upravna mesta, predvsem finančno in prometno v zvezi z notranjim ministerstvom. Dosedanji upravitelji teh mest niso stvorili nikakoršnega dalekovidnega programa; bili so bolj upravniki svoje stranke kot pa države. Država je bila bolj sredstvo kot pa namen. Vsled tega ni mislil nihče na to, da bi bil stvoril v korist države in s tem vseh državljanov velikopotezni program. Saj tudi ni bilo potrebno: upravitelji teh najvišjih mest so bili postavljeni od svojih strankinih tovarišev v klubu in ti so jih zamogli vsak čas zopet odstraniti. Vladne stranke so namreč le na podlagi mršavega zakonodajnega programa mogle skleniti enoten dogovor in njegovo izpeljavo, pri čemur je razdelitev portfejev bila bistveni del pogodbe. Pravi imetnik vsakega portfeja je bila torej stranka in kdor se je hotel kot minister obdržati, je moral biti svojim pristašem na razpolago. Da so

pa pri tem prišli interesi države ali vseh državljanov slabo na račun, je jasno.

Z demisijo te kompromisne vlade, ki je pogodbeno zajamčevala tako vlado in gospodarstvo, in s sestavo nove vlade, volilne vlade, ki ima objektivno in pravično reševati tekoče zadeve ter izpeljati volitve, je strankarskega gospodarstva konec. Pot za vsako kombinacijo je prosta. Izkušnje zadnjih let so škodljivost dosedanje kombinacije sijajno dokazale ter prisilile vse pametno misleče može, da iščejo izhodišča. V tridnevni sednici zapuščnega zbora Narodne Radikalne Stranke v decembru 1921 so bile te okoliščine, ki se izražajo zlasti v neredni in neenaki upravi, v padanju državnega ugleda in vrednosti dinarja, predmet intenzivnih posvetovanj in debat; ta posvetovanja so rodila kot konečni sad državni gospodarski in upravni program, obsegajoč vse grane javnega življenja in ki naj bo enak za vse državljane, kateri program se je sprejel soglasno in ki se izraža deloma tudi v takrat sprejetih resolucijah, ki smo jih tudi objavili.

Že takrat se je izražala želja, da naj se dela na to, da prevzame državne vaje le ena stranka z izrazitim in obče koristnim programom, katerega se bo pri upravljanju državnih poslov morala držati in ki naj, oprta na potrebno večino v parlamentu, tak program zakonodajno izpelje. Vsi udeleženci so videli garancijo za uspeh in spas države le, ako bi bila to Narodna Radikalna Stranka, ker se je glede delovanja Demokratske predložil tak material, da se je en čas kategorično zahtevalo, da se vse stike z Demokratsko stranko takoj prekine. Povdarjala se je težka škoda, ki jo trpi država od vladanja po številnih strankah ter postavljalo za vzgled slavno tradicijo zapadnoevropskih demokracij, češ, da se v parlamentarni državi le na ta način zamorejo varovati enakomerno interesi države in vseh državljanov. In pri nas pride še en moment v poštev: le na ta način se zamore urediti država po zdravih brezkompromisnih načelih. In sklenilo se je, delati z vso paro na to, da se vstvarijo predpogoji za volitve, nato pa postavi volitvena vlada.

Cilj, ki so si postavili izkušeni voditelji Narodne Radikalne Stranke, se bo dosegel; že danes je sigurno, da izide iz volilnega boja kot najmočnejša Narodna Radikalna Stranka in ji bo do absolutne večine v parlamentu manjkalo malo ali pa nič glasov.

Ljudstvo je napravilo v zadnjih štirih letih z mnogostrankarstvom v vladi slabo izkušnjo; vsakdo ve, da več žejnih več pije. Zato je pričakovati, da bo večina v državi za eno stranko; ako ta ne stori svoje dolžnosti — o čemur pa pri NRS ni dvomiti — jo pomede pri prihodnjih volitvah iz površja ter si poišče drugačnega izhodišča. Vsa preteklost NRS pa svedoči, da volilci ne bodo varani, ampak da bo njih upanje v preizkušene vodje NRS rodilo obilen sad. S tem šele bo dana možnost, da se prinese v državne finance in promet red, da se stabilizira uprava in uredi po celi državi enaka justica. S tem se bo pa tudi povzdignila in ustalila vrednost dinarja; čim se pa to zgodi, se bo lahko pristopilo k izpeljavi gospodarskega programa, čigar uresničitev bo šele podignila bogate zaklade naše zemlje k pravi vrednosti ter zajamčila blagostanje, ki pristoja naši na naravnih zakladih najbogatejši zemlji Evrope.

S.

Naša pristaništa.

Pitanje o stvaranju naših pristaništa na Jadranskem primorju još nije rešeno, njega javnost još i sada pretresa.

Za nas kao celinu sve jedno je gde će se podići ta pristaništa — glavno je moraju se stvoriti. Mi moramo svoju kopnemu teritoriju vezati sa Jadranskim morem i to na više mesta, a ne samo na jednom. Naša izvozna ekonomska dobra treba du upućujemo najkraćim i najjeftinijim putem, starajući se pri tom, da jedno izvesno pristanište i železničku prugu ne preopterimo i time stvorimo nemogućnost brzog, lakog i sigurnog saobraćaja. A da bi se kičma naše države na ovaj način vezala sa Jadranskim morem, moraju se jednovremeno izabrati zgodne tačke na toj kičmi i zgodne tačke na Jadranskom moru, tako, da se izvozna roba može brzo, lako, bez zastoja i jeftinije prenositi. A za takvu vezu naše jadransko primorje ima dosti pogodnih mesta. Na svaki način takva pristaništa u prvom redu treba proširiti i usavršiti tamo gde su već postojala i gde postoje, ako bi samo njihov položaj, s obzirom na prednju zamisao, odgovarao potrebama. Zato pri izboru tih tačaka ne treba da nas rukovode istorija, predrasude i mnogoljudnost mesta, već samo i jedino ekonomski i privredni interesi jedinstvene države. Iz tih razloga ne mora se baš Split izabrati za

jednu takvu tačku, ako on nema širi ekonomski značaj za našu državu. Ne mora država veštački podizati izvesno mesto, ako ono samo po sebi nema osobiti značaj, s obzirom na opšte privredne interese zemlje. Pogotovu takvo mesto ne treba pomagati kao isključivo.

Neka nas podizanje sasama novih pristaništa i železnica, kojima bi se ona vezala sa srcem zemlje, i skupo košta, ipak će biti velika dobit privredno i ekonomski, no što na prvi pogled se čini. Izvozna naša roba morem ide za zapadne države i van-evropske države, a isto tako dolazi uvozna roba. Ako mi stvorimo enakva pristaništa i sa ovakvim rasporedom, ne bi morali našu robu iz Severne Srbije, Zapadne Srbije i Bosne prenositi železnicom preko Trsta i Rijeke, već bi je mogli upustiti bližim i kraćim putem na Jadransko more, odakle bi se ladjama prenosila ka jugu i dalje. Isto tako, uvozna roba, dolazeći sa južnog kraja Jadranskim morem, mogla bi se istovarivati u koju našu bližu tačku sa južne strane, te se ne bi morala bližiti Italijanskim severnim pristaništima. Zašto bi mi i nenamerno morali pomagati Italijanskim pristaništima, kad možemo od njih biti malo dalje i emancipovati ih se. Ne moramo se bojati Trsta i Rijeke, ako stvorimo čisto svoja pristaništa. U ovom slučaju ne trebamo se bojati ni Američkog nefavoriziranja našeg primorja, jer kad već nešto stvorimo, ovdle ni Amerika neće imati razloga nepomagati nas.

Na ovakvo posmatranje stvari ne znači u isto vreme napuštanje naših legitimnih prava na Trst i Rijeku.

M. A.

Politični pregled.

V svetovni politiki

je prišlo do nevarne krize, ki lahko vodi do nadaljevanja svetovne vojne. V ospredju stoji Nemčija. Reparacijska komisija je soglasno ugotovila, da je Nemčija že ponovno nalašč zastala v dajatvah, ki jih ima dati za obnovo po njenih armadah porušeni krajev. Mirovna pogodba, katero je podpisala Nemčija, predvideva za ta slučaj upravičenost nasilne izterjatve ali eksekucije. Francija z Belgijo se je odločila za to izvršbo, ker od Nemcev porušeni krajev drugače ne moreta obnoviti, sekundira jima pa tudi Italija. Anglija in Amerika pri tej izvršbi ne sodelujeta, toda ne sme se izpustiti iz vidika, da se na isti mirovni pogodbi blišče tudi njuni podpisi in da je šla Anglija leta 1914 v vojno proti Nemčiji zlasti vsled tega, ker Nemčija ni držala podpisane pogodbe (glede nevtralnosti Belgije). Ako pride do resnega konflikta, niti Anglija niti Amerika ne bosta daleč od njega. Na drugi strani je pa Nemčija odpoklicala svoje poslanike iz Pariza in Bruslja; ako Francija zaposede v svrhu izvršitve pogodbe še nadaljne dele Nemčije, je zaukazala nemška vlada, da se noben Nемец ne sme protiviti; za varovanje domovine in njenih koristi je poklicana vlada, ki nosi vso odgovornost pred narodom. Brezdvomno stoji za Nemčijo Rusija; vprašanje je le, če je toliko pripravljena, da bi zamogla na evropskih bojiščih ne samo sodelovati, ampak tudi vzdržati. Ako mislijo sovjeti resno na vojno, je jasno, da riskirajo vse. V tem trenutku, ko bi korakali rdeči gardisti na evropska bojišča, je verjetno, da posežeta vmes Anglija in Amerika, ki jima je boljševizem še bolj zopern kot nemški imperijalizem. V zvezi z Nemčijo in Rusijo stoji tudi Turčija; čim je ona potegnjena v bojni vrtnec — in kot vse kaže, na to ne bo treba dolgo čakati —, so vsled njenih načrtov, obnoviti kalifat tudi na balkanskem polotoku, zadeti naši interesi v živo; ta trenutek se lahko začne ples na Balkanu in samo od uvidevnosti in pripravljenosti Nemčije in Rusije bo potem odvisno, ali naj bo to lokalni ali svetovni ples. Zdi se, da gotovim krogom zapadne Evrope taka dokončna odločitev ne bi bila nepovolji; trdoglavost Nemčije, ki tega ne izpolnjuje, kar je podpisala,

boljševizem Rusije in megalomanija Mladoturkov, ki so ga že ponovno polomili, bi se v tem plesu po računu teh krogov temeljito strli in dali tako prosto pot za uresničitev že med vojno proklamiranih načel humanitete in pravičnosti vsem narodom nasproti, ki naj bi se združili v „Društvu Narodov“ kot najvišji svetovni inštanca, ki bi odločala in razsojala med narodi kot Najvišje sodišče sveta. Nemci so izborni tehniki, priznani sistematični delavci in učenjaki, pogumni pionirji in vojaki, toda priznana jako slabi politiki in diplomatje; to je tembolj čudovito, ker jim ne primanjkuje plemstva, iz katerega se kot znano pri vseh starih narodih rekrutujejo rojeni diplomatje in tudi pri Nemcih. Morda manjka ta lastnost le pruskemu plemičjunkerju, ki se pretežno uporablja v nemški diplomatični službi, čigar tradicije pa ne segajo nazaj v sijajne in gladke salone, ampak bolj v boj z naravo in domačini, kateremu je vzel zemljo, v lepo obdelana polja, polne shrambe in hleve. Prus je tip brezobzirnega in pogumnega kolonista in dobrega kmeta, ki zna dobro gospodariti in ki v vzhičenosti rad pove to, kar misli, ako ne še več. Taka rasa pa ni za diplomata. Vsled tega je pričakovati, da se bodo Nemci zopet strahovito urezali to pot, ako začno resno, bolj kot kedaj popreje. In nad izmognanim civilizovanim svetom bo potem brezdvomno prevzela protektorat in vodstvo krepka in smotrna anglosaška rasa obeh znamk — angleške in ameriške.

V naši

notranji politiki

se vrše priprave za volitve v parlament z vso paro; ponujajo in odbijajo se kompromisi, sklepanje in razbijanje nova in stara prijateljstva, nad vsem pa plava večji ali manjši plašč nesigurnosti, ki jo tvori neopredeljeni volilec. Ker pri vsakih volitvah odločajo neopredeljeni ljudje, ki niso vpisani v nobeno stranko. Ti tvorijo tudi potrebni korektiv strankarske zaslepljenosti, ker gledajo vedno na splošni dobrobit in z objektivnimi očmi. — Vlada je med tem v smislu ustave imenovala velike župane; za Maribor Mirolava Ploja, bivšega senatnega predsednika upravnega sodišča na Dunaju, izbornega upravnega jurista, ki je svoje dni zlasti na Dunaju učeči se visokošolski slovenski, isterski in dalmatinski mladini izposloval marsikake tisočake iz posebnega podpornega fonda ministerstva za uk in bogočastje. Za Ljubljano je bil imenovan Dr. Vilko Baltič, še sorazmerno mlad, odlično kvalificiran upravni jurist, ki je začel svojo karijero v Beogradu.

Mala antanta

je storila te dni resne korake v Budapešti oziroma pri Najvišjem svetu v Parizu, radi oboroževanja in slabo prikritega vojnega zakona, ki vladi omogočuje, da od 18. do 60. leta pokliče vsakega Madžara pod orožje. Z ozirom na vedno bolj zamršeni svetovni položaj se Mala antanta pridno oborožuje po znanem rimskem že ponovno preizkušenem izreku: ako hočeš mir, se pripravljaj na vojno! Ni izključeno, da bo Mala antanta morala Turke in Madžare naučiti kozjih molitvic, kar ne bo preteško. Budapešta je oddaljena od čehoslovaške meje 23 km, od jugoslovenske kakih 90 km, od rumunske pa še toliko ne. Turčija ima resurse v Mali Aziji in bi se jo torej ne vrglo preteško iz Evrope ter napravilo pri tej priliki enkrat za vselej mir na Balkanu z ustanovitvijo posebne Balkanske zveze, ki bi garantirala pod naravnim vodstvom naše države Balkan balkanskim narodom.

V zunanji politiki

je poročati isto kot zgoraj z dodatkom, da bo baje rapalski dogovor izmed nas in Italije z vsemi dodatki v Rimu ratificiran ter v najkrajšem času izvršen.

Volilni paberki.

„Radikali v Sloveniji se že ravšajo med seboj“, vzklika „Slovenec“ in njegov kolega „Jutro“ mu zvesto sekundira. To konstatujeta na podlagi članka „Cesar Janez“ v zadnji številki našega lista ter mislita, da je „Cesar Janez“ identičen z gospodom Ivanom Hribarjem iz Ljubljane. Da ne bo nepotrebnih nesporednih ugotavljanj, ugotavljamo enkrat za vselej, da mi gospoda Hribarja na podlagi njegovega delovanja v Slo-

veniji ne moremo in tudi ne smatramo za radikala, pač pa za vestnega izvrševalca želj in zapovedi mladinev in deloma tudi kmetijcev. „Jutro“ je ponovno povdarjalo, da je gospod Hribar prišel za namestnika v Ljubljano le, ker je obljubil zvestobo tema dvema strankama v Sloveniji. Te trditve niso bile od gospoda Hribarja nikdar dementovane, pač pa potrjene po njegovih dejanjih. Prepričani smo, da bi se bil marsikdo za čast pod takimi pogoji zahvalil. Sicer je pa to stvar okusa kakor še marsikaj.

Nehvaležna deca. Takozvano kmetijsko stranko, to je stranko podeželnih birtov, kramarjev in mesarjev, je ustvarilo vodstvo JDS, predvsem Dr. Žerjav, enako kakor tudi stranko narodnih socialcev. On si je zamislil staro častljivo JDS kot nekako centralno poklicno in interesno politično organiziranih naprednih ljudi v Sloveniji. Mnogi so pred tem eksperimentom svarili, češ v življenje postavljena organizacija gre svojo pot in bo, ako treba, v prvi vrsti odrinila tudi svojega roditelja in reditelja, ako jo ne obdrži strogo na vrvi. To držanje na vrvi je bilo nemogoče, ker je bilo treba pred nezadovoljnimi masami nepopularno JDS maskirati in postaviti v ospredje slamnate može, ki naj bi instinktom mase ugajali. Prvo razočaranje je pri tem požrtvovalnem delu doživela JDS z NSS; v znani Peskijadi se je prt med njo in JDS sigurno definitivno pretrgal. Sicer strančica le še životari; nihče v Sloveniji ne misli resno, da bi dobila vsaj en mandat. Tu še drobci ne pojdejo zlepa v JDS nazaj. Sedaj je pa prišlo tudi drugo razočaranje, ki so ga pa vsi že davno videli, le idealistični JDSarji še ne: da gre tudi od njih ustvarjena SKS svojo pot, navzlic posojenemu podpredsedniku JDS Puciju in številnim drugim. In sedaj, ko je krušna mati JDS prišla v zadrego ter se boji, da bi ji pri volitvah zmanjkalo sape ter kliče vsled tega po skupni fronti in seveda tudi po skupnem obedu, se ji njeno lastno nelegitimno dete roga, češ, naj si poišče mandate sama! To jo je tako vjuzalo, da je v „Jutru“ zažugala s šibo, seveda zaenkrat le plačanim piscem kmetijskega lista, in pohvalivši obenem visoko pamet voditeljev; mostovi se vendar ne smejo podreti! Te pa je v „Slov. Narodu“ podrl te dni poslanec Jos. Drogenig; zlasti Dr. Kukovcu, ki je bil sicer Drogenigov politični učitelj in voditelj, pove take, da svojemu očividno izvrstno napredujočemu učencu lahko takoj izstavi zrelostno spričevalo. Pa tudi ob Dr. Žerjava, kateremu se ima nemalo zahvaliti za svojo karijero od podeželskega, recimo trgovca, do poslanca, se pošteno obregne; prikazuje jih, da v Beogradu nista bila taka leva kot se kažeta v Sloveniji, ampak vse nekaj drugega! Ta Drogenigov nastop je toliko bolj čuden — za tiste seveda, ki Drogeniga ne poznajo —, ker je le malo časa prej pisal Dr. Kukovcu pismo, v katerem izjavlja, da rajši izstopa iz političnega življenja, kot pa bi pripustil, da se v Sloveniji ne bi vstvarila enotna napredna fronta proti klerikalizmu. Smo mnenja, da SKSarski voditelji gledajo politični svet s takimi očali, ki lastne vrste močno povečajo, JDSarske pa zmanjšujejo. Ni SKS tako močna kot si domišljuje, JDS pa tudi ni tako slaba, kot se splošno misli. Diference med obema ne bo več kot za en mandat. Razen tega se položaj JDS v Ljubljani zboljšuje; pa tudi po deželi je pričakovati, da bodo stari borci napredne ideje v Sloveniji volili kot en mož pri nas svojega Žerjava, na Štajerskem pa Kukovca. Kūhar in Rebek nista slabi potezi! Je v težki zmoti, kdor identificira politično žilavost in odpornost starih JDSarjev z onimi JDSarji, ki so še v SKS.

Tisti politični otročaj, ki ima pri Kmetijskem listu plačano nalogo, da reagira na našega „Radikala“, naj se javi, da dobi primerno nagrado za brezplačno reklamo. Znoj naj si nabavi Kniggeja, ako sploh ve, kaj je to.

Kdo je SKSar? Kdor o kakšnem SKSarju pove kakšno uljudno besedo, ta se po mnenju njih pisavev že — laska. Gotovo bi rad kakšno korito — ako bi jih siromaki sami še kaj imeli, seveda! Kdor pa tem ljudem izkaže kakšno uslugo, ta je pa, dokler jo iz-

kazuje, že njih, pa čeprav se za njih politično organizacijo toliko meni, kot za lanski sneg. Ko pa izkazovanje uslug prestane, potem pa v zahvalo lop po njem — to je ideologija in morala ljudi, glede katerih bo naše javno politično življenje znatno na višji stopnji, ako jih čimprej vzame vrag. In zato skrbite ti ljudje v svoji urnebesni politični domišljavosti predvsem sami.

„Jutro“ z dne 2. t. m. z veliko slastjo ponovno poroča, da je namestnik Hribar nastopil energično proti imenovanju Dr. Sajovica velikim županom mariborskim in sicer pred min. predsednikom Pašičem, označujoč Dr. Sajovica „kot neresnega in nedozrelega moža“. Kaj je na stvari in odkod ima „Jutro“ to informacijo, je stvar, ki jo bo rešil strankin forum; dejstvo stoji, da je Dr. Sajovic zadnjikrat ravno na božični dan ponujeno mu mesto v korist strokovnega uradnika odločno odklonil, za kar je dovolj priča na razpolago. Vsled tega bi bilo gornje postopanje Hribarja v Beogradu brezpredmetno, ako je sploh resnično, da je tozadevna zveza med jutrom in Hribarjem v Beogradu evidentna iz „Jutrovih“ poročil iz Beograda od 27. decembra l. l. dalje. Vsekakor je taka vest značilna za dostojnost in kvaliteto gotovih ljudi; najlepši odgovor na to očividno intrigo proti enotnosti radikalnih vrst v Sloveniji je, da se vsi Radikalci vržemo kot en mož v volilni boj v Sloveniji. Predpogoj za to pa seveda je, da se pred vsem iznebimo intrigantov in dvoživk, ki razvoj stranke v Sloveniji že od vsega početka težko ovirajo.

Nemška nevarnost med Slovenci.

Ob priliki občinskih volitev v Ljubljani se je poudarjalo tudi, da je srbski občinski volilni red, kateri se je vpeljal tudi za nekatera slovenska mesta, nevaren v narodnem oziru, ker tvori nevarnost, da dobe po nekaterih mestih večino Nemci...

Dotični občinski volilni red je gotovo pаметen, ker tvori možnost, da dobe velike občine zdravo, močno, za delo sposobno večino, in to je glavno.

Ljudsko štetje kaže, da so po vseh mestih Nemci v znatni manjšini. Če bodo torej po novem redu dobili v roke občine, dobili jih bodo samo po krivdi Slovencev, a ne po krivdi srbskega volilnega reda.

Pri volitvah bodo Nemci gotovo dobili mnogo več glasov, kakor jih pa izkazuje ljudsko štetje — in to je prirodno. Pri štetju se je štela narodnost, pri volitvah bo odločevalo narodno mišljenje, pri nas imamo pa še mnogo Slovencev nemškega mišljenja. V politiki ne odločuje antropologija, ampak subjektivna volja. Pokazalo se bo, koliko je ljudi nemškega mišljenja. Navsezadnje je bolje, da se to pokaže javno, kakor pa, da bi se prikrivalo s silo.

Ako dobe, izključno po krivdi Slovencev, kakšen občinski zastop v roke Nemci, to ne bo velika nesreča. Občinsko gospodarstvo pri tem ne bo trpelo. Slovenske manjšine bodo pri tem vedno lahko vršile izdatno kontrolo in nad zastopom je še državna nadzorovalna oblast.

Tudi v narodnem oziru ne more biti velike nesreče. Treba je poudariti, da je narodni boj izbojevan. Sedaj smo daleč izvan

onih malenkostnih preprirov za šolo, jezik, napise, uradovanje. Pred nami stoji državno vprašanje, namreč vprašanje, kako urediti državo.

Z državnega stališča ne predstavljajo Nemci za nas sedaj in tudi v dogledni bodočnosti nobene nevarnosti. Priznati moramo tudi, da so se od ustanovitve naše kraljevine dosedaj, obnašali vedno pravilno in lojalno. Niso nam dali nobenega razloga za pritožbe. Predpostaviti moramo, da bodo tudi v bodočnosti kazali toliko razuma in poštenja, kakor doslej in se ne bodo spuščali v nobene avanture, katere jim ne morejo ničesar koristiti. Ako bi torej Nemci v kakšnem občinskem zastopu prišli do veljave, bi to državi nič ne škodovalo.

Gotovo je pa, da bi hoteli uveljaviti razne svoje želje v narodnostnem oziru. V tem oziru so meje potegnjene od ustave in dokler se želje gibljejo v mejah ustave, ne moremo imeti nič proti njim. Mi hočemo, da se ustava izvrši v celi liberalnosti in — ako bi se kje njene meje pokazale preozke — naj se še razširijo. Izvan mej ustave pa Nemci ne bodo mogli iti, ker so nad njimi še druge, višje sile.

Tekom teh štirih let je praksa učinila marsikaj, kar bo treba definitivno urediti ali preurediti potom medsebojnega sporazuma in dobre volje. Te dobre volje tudi od naše strani ne sme manjkati, kajti v interesu našem in države je, da potegnemo Nemce iz njihove apatije k pozitivnemu delu. Toda različna krajevna vprašanja bo mogoče šele rešiti, ko dobimo krajevno samoupravo.

Z Nemci imamo eden veliki skupni interes: da pridemo enkrat iz teh brezplodnih ustavnih, verskih, socialnih, stanovskih, strankarskih bojov k velikemu širokemu pozitivnemu gospodarskemu delu, da zavlada v državi politični in socialni red, osnovan na pravi državljanski in socialni svobodi, da se zamore vsakdo predati mirno in odločno ustvarjajočemu delu.

„Samouprava“ G. Radgona.

Tedenske vesti.

Njeno Veličanstvo kraljica Marija je 9. t. m. obhajala svoj rojstni dan, prvega v naši državi. Državljeni so ga proslavili po celi državi s svečano mašo in molitvami za blagor Njenega Veličanstva in srečo cele naše dinastije.

Himen. Koroški rojak gospod prof. Ignacij Voštar, profesor zemljepisja in zgodovine na višji realni gimnaziji v Kočevju, se je poročil z gđe. Hertom Tomičevo, hčerko ugledne meščanske rodbine iz Kočevja. Bilo srečno!

Lovski ples, ki ga je priredil odbor za pokončevanje roparic dne 5. t. m. v Kočevju, je vrgel 16.000 kosmatega dobička. Za lepo vspelo prireditve gre poleg odbora največja zahvala gospodu okrajnemu gozdnemu nadkomisarju ing. Francetu Jenčiču kakor tudi starim navdušenim kočevskim lovecem, ki so za okrasitev plesne dvorane hotela Trst dali krasne lovske raritete in dragocenosti na razpolago.

Slovenski nadpisi trgov in ulic v Kočevju se nabijajo. Napisne tablice so izdelane v državnih barvah.

Proračun mestne občine Kočevje za l. 1923 izkazuje okroglo 176.000 Din izdatkov, ki se bodo krili poleg rednih občinskih dohodkov

tudi z 200% občinskimi dokladami na vse direktne davke. Z ozirom na industrijski značaj občine je proračun malenkosten. Te dni je prejela občina 96.000 Din od davčnega urada Kočevje kot izvanreden donos na direktnih davkih v letu 1922. Ta znesek ni bil preliminiran, ker ni bil predviden. Gotovi davki so se namreč šele med letom spremenili iz krou v dinarje in to je prišlo tudi obč. dokladam v dobro.

Volilno gibanje, ki je po celi državi živahno — zlasti po časopisju —, se v kočevskem okraju ne opaža dosti. Samostojni kmetijci so skušali napraviti volilni pakt s kočevsko Bauernpartei; kot čujemo, je ta odklonila vezati se z lokalno in brezpomembno stranko kakih treh mandatov. Najbolj živahno se giblje SLS, ki pa v okraju nima dosti pristašev; baje se tudi med njo in Bauernpartei pletejo gotove vezi. JDS v okraju takorekoč ni, nekaj več je socialnih demokratov, delavstvo pa, v kolikor ni v drugih strankah, čaka na parolo svojih povojnih voditeljev iz centrale. Sicer pa je v zadnjih dveh letih jelo postajati ljudstvo v okraju apatično proti politiki; zahteva le tako politiko, ki ima gospodarski značaj in bi okraju kaj prinesla, ker so ljudje „načel“ in praznih fraz že davno siti. In to politiko v okraju zastopa Narodna Radikalna Stranka.

Umrla je v Ljubljani v nežni starosti Erika Dobeic, hčerka znanega ljubljanskega veletržca in posestnika Osvalda Dobeica. — Naše sožalje.

Skupščinski volilni imenik Kočevje izkazuje 693 končnoveljavnih volilcev. Večino imajo voliči slovenske narodnosti. Razumi se samo ob sebi, da so vsi Nemci vpisani.

Kmetijci in radikali. „Kmetijski List“, glasilo bivšega ministra Puelja in tovarišev, prinaša v št. 2 z dne 10. januarja t. l. sledečo notico: „Nazoni radikalcev. Ker hočejo radikaleci nastopiti tudi v Sloveniji, je dobro, da si zapomnijo vsi voliči, kar je pred kratkim pisala „Tribuna“, najbolj znani beograjski dnevnik. Po mnenju „Tribune“ se ne da urediti naše države drugače kakor da se uradno uvede povsodi cirilico, latinico da se sploh prepove, da se ne sme izdajati nobenega v latinici tiskanega časopisa in da se — prepove tudi slovenščina. To so zahteve „Tribune“. Če je zašel med Vas kak radikalni priganjač, pa ga vprašajte, kaj pravi na to!“ — Tako „Kmetijski List“, glasilo tistih ljudi, ki so v Beogradu takorekoč radikali, v Sloveniji pa prodajajo take oslarije kot pristno radikalno robo.

Češkega finančnega ministra Rašina, priznanega evropskega finančnega strokovnjaka, ki je češko krono povzdignil skoro do italijanske lire, je te dni nevarno obstrelil neki bolesten politični fanatik. Gospod minister ostane najbrže hrom za celo življenje, ker je obstreljena hrbenica. Pred kratkim, kot znano, so vzeli strelji fanatika življenje prvemu izvoljenemu predsedniku poljske republike Narutowiczu. Tudi v Nemčiji niso politični umori nobena redkost več, na Angleškem oziroma Irskem so pa na dnevnem redu. Ti pojavi dokazujejo, da Evropa še težko boleha na povojni psihozi.

Pregnaní kralj Konštatín Grški je umrl 11. t. m. v Palermu. Znjam izgine s površja eden največjih avanturistov naše dobe. Njegova mati je bila velika kneginja ruske vladajoče hiše Romanow iz linije energičnih Konštatínovičev; po njej je očividno podedoval visoko postavu in aktivnost, ki je odlikovala Konštatínoviče Romanowe, v nasprotju z Nikolajeviči Romanowi, katerim je pripadal tudi zadnji ruski car Nikolaj II. Za ženo je imel Konštatín kot znano sestro Vilhelma II., bivšega cesarja nemškega, Sofijo. Zapušča več otrok, od katerih je najstarejši kralj Aleksander po prvem Konštatínovem pregnanstvu nekoliko skrivnostno izginil iz tega sveta in s tem napravil zopet prstoo pot do prestola za svojega očeta. Politično je smrt

Mestna hranilnica v Kočevju

Uradni lokali se nahajajo v dvorcu na trgu Kralja Petra Osvoboditelja.

Uradni dnevi vsak torek in četrtek od 8. do 11. ure in na vseh sejmskih dnevih od 9. do 11. ure dopoldne.

Stanje vlog konec decembra 1921:
K 35.489.732-55.

Vloge se obrestujejo (brez odbitka rentnega davka) po 4%.

Obrestiti na hipoteke 5 1/2%.

skoro brezpomembna. Njegovo življenje bi dalo lepo snov za romantične romane.

Grki so zopet zapričeli vojno proti Turkom in sicer na Balkanu. Glasom zadnjih časnikaških poročil so vrgli Turke iz vzhodne Trakije, prekoračili Marico ter zavzeli Odim, največje evropsko turško mesto izza Carigrada, ter da korakajo proti Carigradu. To bo najizdatnejši argument za popustljivost njih zastopnikov na lizanski konferenci. Brez soglasja gotovih velesil, predvsem Anglije, te akcije Grki sigurno niso započeli, pa tudi ne brez njih podpore v orožju in municiji. Najbližja bodočnost bo pokazala ali je ta momentani vzpoh Grkov le epizoda ali pa predstavlja trajni vzpoh.

Gospodarstvo.

Enotirna glavna železnica od Kočevja preko Broda-Moravice do proge Zagreb-Reka.

(Nadaljevanje.)

Železnica se polagoma dviga do jarka pri km 32—33, ki obstoji iz nerodovitnega apnenca, tam pa se obrne proti vasi Zakraje, da v obliki zaprte zanjke dospe v višino. To zanjko tvori več zaporednih odprtih prog in predorov, katerih najdaljši meri 1044 metrov. Najprvo pa prereže proga pri km 31·1 oster gorski nos v 200 m dolgem predoru v apnencu. Pri km 31·8 sledi zidan viadukt, ki ima 20 m širok glavni obok ter šest stranskih obokov po 10 m ter gre preko jarka, ki drži semkaj od kraja Vrh. Sledeča pobočja iz apnenca so deloma tako strma, da bo treba podpornih zidov. Severna polica prej omenjene zanjke pri Zakrajih gre po mehkejšem kamenju in ima zato globoko vdrtje jarke, preko katerih vodijo zidani viadukti, med km 34·5 in 35·175 je predor, 674 m dolg, kateremu neposredno sledi zidani viadukt z glavno odprtino po 24 m in sedem stranskimi odprtini po 10 m. Nato je kratek predor, dolg 270 m, in mal viadukt s tremi odprtini po 10 m, s tem pa je zanjka zaprta.

Pri km 36·0 je spet kratek viadukt s 4 odprtini po 10 m, pri km 36·1—3 predor 274 m dolg, nato skoro dospemo do obratnega umikališča in postajališča ter vodne postaje Pusa dolnji. Pri km 36·6 vodi viadukt v 3 odprtinah po 10 m še preko strmega jarka iz apnenca. Ko železnica zapusti obratno umikališče pride v glavni predor, ki je 1528 m dolg, in predre gorski hrbet, ki nosi kraj Gorica. Bržčas bo šel ta predor skozi peščenec in apneni škrljavec. Zidanje tega predora bo zelo olajšala bližnja elektrarna z vodno silo Zeleni vir, ki more odajati obilno toka.

Doslej je proga sledila pobočjem, ki vise proti jugu h Kupici, odslej pa vodi po gorah, ki padajo proti severu h Kulpi in obstoje iz apnenca in škrljavecev ter nosijo listnate gozde. Naletimo na globoko vdrtje jarke, katere bo treba premostiti s kratkimi viadukti (km 38·8 10 odprtini po 10 m, km 39·4 6 odprtini po 10 m, km 40·0 5 odprtini po 10 m, km 40·6 3 odprtine po 10 m). Vmes ležeče gorske hrbte predero kratki predori (km 39·3 79 m, km 39·5 227 m, km 39·9 62 m, km 40·3 175 m). Za zidanje viaduktov je najti izvrstnega peščenca mešanega s kremenom n. pr. pri km 40·0—1.

Pri km 41·5 leži postajališče Smišljak, ki ne nudi ničesar, kar bi bilo vredno omeniti, pri km 41·6 je kratek predor 62 m, pri km 42·7 viadukt s 7 odprtini po 10 m in 2 glavnima odprtinama po 20 m, dalje pri km 43·1 še en viadukt s 6 odprtini po 10 m, nato pod apnenim gorskim hrbtom z vasjo Lokvice 164 m dolg predor. Železnica gre sedaj še pod železniške proge Karlovac-Rijeka in na postaji Brod Moravice.

smo, koder se strne naša proga s prej imenovano. Kar je potrebno, da se pove o tej postaji, bomo povedali pozneje. Tu naj spomnimo samo na to, da omogočuje ta način spojitve stare in nove proge gladek prevoz vlakov, ki prihajajo iz Kočevja tako v smeri Rijeka kakor tudi v smeri Ogulin, ne da bi bilo treba prestaviti lokomotivo. Znatno cenejši način spojitve, kateri bi prišel morebiti v poštev za prvi čas prometa na novi progi, bi bil ta, da bi vozili od Kočevja prihajajoči vlaki v Srpske Moravice, od tu pa ali v Ogulin ali pa — izmenivši lokomotivo — na Rijeko.

Če se odločimo za prvi narisani način spojitve, napravi proga zapustivši kolodvor Brod Moravice še kratko zanjko, ki vodi k čuvajni hišici št. 62 proge Karlovac-Rijeka ter bi mogla odpasti, ako se odločimo za to, da gredo vlaki iz Kočevja na Srpske Moravice.

Ta zanjka ima najprvo kratek predor 110 m dolžine, potem pa zidan viadukt z 9 odprtini po 22 m širine, ker je treba tu premostiti veliko kotanjo, predno doseže nova železnica preko navadne kretine s km 45·456 pri imenovani čuvajnici št. 62 že obstoječo železnico.

Opisana priklopitvena zanjka proti Rijeki, ki bi jo pa vsekakor mogli opustiti, je približno 1 km dolga, brez te zanjke bi bila nova proga dolga 44·5 km.

Postaje in postajališča. Utemeljitev zakaj smo izbrali te kraje.

1. Postajališče: Livold.

Najprej nameravamo sezidati postajališče za osebni promet, katero bi se dalo pozneje, ako treba, izpremeniti v postajo za splošni promet. Postajališče stoji tik poleg okrajne ceste tam, koder se združi s to cesto vozna pot, prihajajoča iz Črnega potoka in Zajčje vasi. Tako je zelo pripravno za kraje tod na okoli, med tem za Mozelj in kraje dalje proti vzhodu.

2. Postaja: Štalcarji.

Obširna postaja stoji za vasjo, nekoliko v smeri proti Moravi. Tako smo ukrenili na željo prizadetega prebivalstva. Lega je ugodna, ker uporabimo za postajo le nerodoviten svet in ker stoji poleg okrajne ceste. Na ta način pa tudi postajo lahko uporabljajo prebivalci tehle krajev: Morava, Ograja, Breza, Dolnja Briga, Gornja Briga, Raven, Borovec, Ajbel, Novilazi, Gotenica in Škrilj. (Nadaljevanje prihodnjic.)

Književnost.

Slovenski obmejni koledar. Na severni meji zabelježujemo razveseljiv pojav: Tiskarna Panonija je letos izdala koledar pod gornjim naslovom in misli to delo spopolnjeno nadaljevati vsako leto. V našem slovenskem koledarskem slovtvu je Slov. obmejni koledar posebna izjema. Ne-le da je praktičen, je zelo zanimiv in opremljen tudi z ilustracijami. Uvod ima poleg običajnih koledarskih (vremenskih in drugih) sprememb popis Julijanskega, gregorijanskega, muslimanskega in židovskega koledarja. Poleg cerkvenih praznikov najdemo tudi važnejše izven-cerkvene in praznike. Vsak mesec ima svojo stran za beležke, vsled česar je naš koledar zelo praktičen za vsakogar. Oblika je veliki oktav. V vseh izišlih slov. koledarjih pogrešamo sliko Nj. kr. Veličanstev kralja in kraljice. Slov. obm. koledar ima. Kratkemu in preglednemu rodopisu kraljevskega Doma sledijo lepozamišljena črtica iz ganljivih feljtonov v „Murski Straži“ znane ljudske pisateljice „Štirje letni časi“, nato lepa črtica mladega pisatelja A. Boštele „Krivica“. Isti je prispeval tudi nekaj pesmic. — Nato sledi spis Vanjuše Vidove (pseudonim) „Spominčice na grob jugoslovanskim mučenikom“ posvečeno spominu pod Avstrijo umorjenih vojakov (v Radgoni). Glavni tajnik Jugoslovanske Matice g. Mahkota je

napisal lep spis o Jugoslovanski Matici; prekmurski rodoljub nadalje „Prekmurščina pa pismena slovenščina“, pisano v prekmurščini. Nato razvija znani narodni delavec in dolgoletni obmejni branitelj vlč. g. župnik Evald Vračko: „Nekaj misli obmejnega Slovenca o Jugoslaviji in njenih razmerah“. Važna s stališča narodnega gospodarstva je razprava prekmurskega delavca Y. (pseudonim) „Žalostno poglavje iz socijalne zgodovine našega Prekmurja“. Lep prispevek k spoznavanju naše severne državne meje je spis „Znameto obmejno zdravilišče Slatina-Radinci“. Med besedilo je razvrščenih več ilustracij. Vsak od omenjenih spisov je že sam na sebi vreden, da se kupi koledar, ki obsega z reklamnim delom 84 strani in stane 6 din. Za trgovce popust. Za naročnike Murske Straže, ki plačajo naročnino za celo leto naprej, dobijo koledar za ceno din 3 (s poštnino 50 para več), kdor pa nabere 5 naročnikov Murske Straže dobi koledar — zastonj. Vsak zaveden Slovenec bo kupil koledar, ki je med letošnjimi koledarji edini svoje vrste. Vsebina koledarja je narodno-obrambnega značaja in ne nosi obeležja strankarstva. — Koledarski del ima tudi popolni pravoslavni koledar.

Novi život. Knjiga XII. zv. 4., direktor Ljuba Jovanovič, 23. decembra 1922. Vsebina: I. Politika, Čustendilska pobuna — Spoljni pregled — Pitanje naših v Italiji.

II. Finansije i narodna privreda. Kolonizacija od Krsta Lj. Miletiča. Građenje železničkih pruga u državnoj režiji od Ing. Vasilija Markovič.

III. Nauka, prosveta i književnost. kliment ohridski. Dragotin J. Ilić J. S. Turgenjev: Faust, Ev. Zaharad. Naša stara poljska privreda od Dragiše Lapčevića.

Ljuba Jovanovič: Naš zapad i naš istok. Govor u načelnom budžetskom pretresu u narodnoj skupštini 11. jula 1922 godine. Beograd 1922. Štamparija Narodna Samouprava d. d. Knez Mihajlov venac 20. — Tako se glasi naslov drobne, zato pa vsebinsko in idejno bogate in duhovite brošure znanega znanstvenika in duševnega voditelja Narodne Radikalne Stranke. Ta govor je važen in interesanten dokument svojega časa, ki bo interesiral ne samo politika, ampak tudi kulturnega historika. Knjižica se dobi tudi pri Okrajnem Tajništvu v Kočevju, dokler je zaloga.

Lastnik Konzorcij „Radikal“. Izdajatelj Okrajni Odbor Radikalne Stranke v Kočevju. Odgovorni urednik F. Erker

Tiskarna Jos. Pavliček, Kočevje.

Butina & Kajfež

trgovina z dež. pridelki na debelo
V KOČEVJU

priporoča svojo veliko zalogo vsakovrstnih deželnih pridelkov kakor:

pšenična moka vsake vrste
korusne in pšen. otrobe
korusna moka
korusni zdrob
koruza
oves
sol
itd.

po najnižjih cenah.

Merkantilna banka Kočevje

Obrestuje hranilne vloge po

5%

izvršuje VSE v bančno stroko spadajoče TRANZAKCIJE, sprejema VLOGE in tekoči račun in na hranilne knjižice, katere **IZPLAČA VSAK ČAS BREZ ODPOVEDI** (rentni in invalidni davek na hranilne vloge plača banka iz lastnih sredstev), sprejema **VLOGE NA ODPOVED**, katere obrestuje po **VIŠJIH** obrestnih merah, izvršuje **NAKAZILA, IZPLAČILA, VNOVČENJA** itd., vnovčuje **ČEKE, BANČNE NAKAZNICE** itd., kupuje valute in devize **(posebno dolarje)** po najvišjih dnevnih cenah.